

Čo naozaj chcú občania od zdieľania energie?

Európska energetická politika už roky stavia na presvedčivej vízii: s tým, ako sa energetika decentralizuje, sa z ľudí stanú aktívni účastníci trhu – budú si sami vyrábať elektrinu, zdieľať ju so susedmi, ponúkať flexibilitu sieti a ovládať digitálne platformy. Znie to lákavo, veď sľubuje viac než len zníženie emisií – sľubuje energetickú demokraciu. Ale chcú to tak naozaj aj samotní ľudia?

Práve na túto otázku hľadal odpoveď výskum v rámci projektu U2Demo, zhrnutý vo výstupe **D1.2 – Potreby aktívnych spotrebiteľov a sociálne parametre**. Výskumníci robili rozhovory a pozorovania v štyroch veľmi odlišných pilotných komunitách – medzi obyvateľmi sociálneho bývania v Belgicku, vidieckymi domácnosťami v Portugalsku, rodinami v talianskej energetickej komunite aj podnikateľmi pripojenými na výrazne obmedzenú holandskú sieť. A napriek tejto rozmanitosti sa objavil prekvapivo jednotný odkaz.

Ľudia nehovoria o algoritmoch – hovoria o dôvere

Len málokto z opýtaných opisoval svoje očakávania jazykom energetických trhov či optimalizačných algoritmov. Namiesto toho ľudia opakovane zdôrazňovali to isté: **dostupnosť, udržateľnosť, spravodlivosť, dôveryhodnosť, prínos pre miestnu komunitu a jednoduchosť zapojenia sa**. Ukazuje sa, že ďalšia fáza energetickej transformácie v Európe možno nebude len o nasadzovaní nových technológií, ale najmä o budovaní inštitúcií, ktorým budú ľudia dôverovať natoľko, aby ich chceli reálne používať.

„Aktívny spotrebiteľ“ nechce byť energetickým expertom

Jedno z najzaujímavejších zistení sa týka samotnej myšlienky „aktívneho zapojenia“. Európska legislatíva počíta s tým, že sa zo spotrebiteľov postupne stanú aktívni hráči na decentralizovanom trhu s energiou. Rozhovory však ukázali niečo iné: väčšina účastníkov sa nechce stať energetickými špecialistami. Chcú **jednoduchšiu správu energie, jasné informácie, automatizovanú podporu, transparentné výsledky a niekoho dôveryhodného, na koho sa môžu obrátiť**.

Nejde pritom o nezáujem – naopak, ľudia mali silnú motiváciu šetriť náklady, prispieť k udržateľnosti a k spoločným cieľom komunity. Len nechceli riešiť zbytočnú zložitosť. To je dôležitý odkaz pre vývojárov platforiem aj tvorcov politik: ak budú budúce energetické systémy vyžadovať od občanov, aby sa správali ako skúsení účastníci trhu, ich prijatie môže zostať obmedzené.

Energetická demokracia neznamená, že si všetko riadi každý sám

Ľudia síce jednoznačne podporovali demokratické princípy, no ich predstava participácie bola miernejšia, než by sa čakalo. Chceli mať vplyv na dôležité rozhodnutia a transparentnosť v tom, ako sa rozdeľujú zdroje a výhody – no bežnú prevádzku boli ochotní zveriť dôveryhodnému správcovi či odborníkovi. Najúspešnejšie modely energetických komunít tak možno budú pripomínať skôr zastupiteľskú než priamu demokraciu.

Flexibilita je najmä o ľuďoch, nie len o technike

Batéria, elektromobil či tepelné čerpadlo môžu byť technicky „flexibilné“, no túto flexibilitu dokáže naplno využiť len taká domácnosť, ktorej to zapadá do bežného života – jej rutiny, pracovnej doby, zloženia domácnosti aj digitálnej gramotnosti. Výskum ukázal, že podobne vybavené komunity sa v ochote meniť svoje návyky výrazne líšili – a naopak, aj menej technicky vybavené komunity dokázali byť veľmi flexibilné, keď boli prínosy jasné a zrozumiteľné.

Spravodlivosť môže byť dôležitejšia než efektivita

Naprieč všetkými pilotmi sa účastníci zhodli na princípe „rovnakej príležitosti“: kto si energiu vyrobí, mal by ju mať prednostne k dispozícii, no prebytok by mal byť spravodlivo dostupný aj zvyšku komunity. Aj ten najefektívnejší algoritmus zlyhá, ak mu členovia komunity nebudú dôverovať – **dôvera sa tak stáva rovnako dôležitou „infraštruktúrou“ ako batérie či softvér**, len ju nemožno postaviť cez noc.

Hlavné ponaučenie pre celú Európu preto neznie „potrebujeme viac technológie“. Znie: musíme zistiť, ako sa ľudia naozaj chcú zapájať do energetickej transformácie – a práve to je otázka, ktorú si kladie aj výskum U2Demo.

Zdroj: U2Demo (u2demo.eu), autorka pôvodného článku Hanne Maes, na základe deliverable D1.2 projektu U2Demo. Projekt je financovaný Európskou úniou v rámci programu Horizon Europe (grant č. 101160684).